

ST. — NO. 1622. Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., 12. OKTOBRA (October 12), 1938. Published Weekly at 1301 S. Lawndale Ave. — LETO — VOL. XXXIII.

MONAKOVSKI "MIR" SLONI NA TRHLIH NOGAH

HITLER SAM JE BIL PRVI, KI GA JE PREKRŠIL!

Mir bo trajal le tako dolgo, dokler bo svet ustrezal Hitlerju

Kršenje določbe o plebiscitu. — Agitacija za povratek kolonij. — Praga se mora privezati k Berlinu. — Sovjet Rusijo je treba izolirati. — Špansko vprašanje se mora rešiti tako, kakor si želi Mussolini. — Etijopski rop mora biti formalno priznan itd.

Ko se je angleški torijski premijer Neville Chamberlain vrnil iz Monakovega, kjer je prodal Čehoslovaško Hitlerju, je zmagoslavo naznani, da je bil dosežen "mir za naš čas", karkoli naj bi že to pomenilo. Nu, jedva so njegove besede dobro odjeknile okrog zemeljske oble, že je bilo vsemu svetu jasno, da je bilo Monako vse prej kot korak v mir med evropskimi narodi in da Hitler niti v sanjah ne misli resno na svojo oblubo, da bo nacistička Nemčija po zasedbi Čehoslovaške opustila misel na nadaljnjo ekspanzijo.

Hitler ima nove zahteve

Komaj pa je Hitler dobil vse, kar je zahteval na račun Čehoslovaške, že je začel njegove nove zahteve. Nemčiji se morajo vrniti njene nekdanje kolonije, ki so ji bile odvzete v Versailles! je poudaril ta tisk, ki piše le to, kar mu narekuje Hitler. Sicer ni mogoče govoriti o kakem trajnem miru! In Praga se mora brez pogojno vpreči pred berlinski politični voz! Sovjetsko Rusijo je treba popolnoma izolirati! Anglija in Francija morata priznati Mussolinijev etiopski rop! Čehi morajo plačati odškodnino za "škodo", ki so jo zaradi njih "trplji" sudetski Nemci! Špansko vprašanje je treba "zadovoljivo rešiti" — tako, kakor bo prijalo Mussoliniju! Spriče teh novih zahtev je pač vsakomur postalo jasno, da bo Hitler "priden" samo tako dolgo, dokler bo lahko delal po svoji glavi in dokler bo svet pripravljen plesati kakor bo on živil.

Hitlerjeve oblube ne drže

Koliko so vredne Hitlerjeve oblube, je pa pokazal kmalu

Bivši predsednik ČSR

Dr. Edvard Beneš, bivši predsednik Čehoslovaške republike, ki se je moral umakniti iz svojega urada po Hitlerjevem triumfu. Hitler sovršil Beneša, ker ni maral prestopiti v njegov tabor, temveč je ostal v anglo-francoskem-ruskem. Beneš bo morda še moral bežati iz svoje domovine.

PRED DIESOVIM ODSEKOM

John C. Metcalfe, chicake reporter in zdaj v službi Diesovega odseka, v cigar imenu preiskuje nacističke aktivnosti v Združenih državah, privedejoč članom odseka, kaj je odkril. Metcalfe je bil dalj časa član ameriške nacistične organizacije Nemško-ameriški bund, da je dobil vpogled v njeno delovanje.

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

Roosevelt svari delavce

Na konvenciji Ameriške delavske federacije, ki se je vršila zadnji teden v Houstonu, Tex., je bila prečitana pozdravna poslanica predsednika Roosevelta, ki je delegat opozoril na nevarnosti, s katerimi preti današnji razkol v vrstah organiziranega delavstva ter izrazil upanje, da bo A. D. F. "pustila vsa vrata odprta za mirovna prizadevanja". Roosevelt je opozoril konvencijo, da prinaša nadaljovanje medsebojnega boja škodo delavcem samim. Predsednik je zaključil z besedami: "Ce se bodo voditelji organiziranega delavstva znali pobotati in ohraniti mir med različnimi frakcijami in mnenji v vrstah delavstva, bodo s tem zelo dvignili ugled delavstva v deželi, obenem pa preprečili reakcijo, ki mu inače lahko škoduje."

Oobsodbe v Nemčiji

Iz Berlina poročajo, da sta bila obošljena na smrt zaradi špionaze in ekskurziona neka Katarina Keup in Ludvik Maringer.

Angleške ladje napadene

Tekom fašističnega bombardnega napada na barcelonsko pristanišče, ki je bil izvršen zadnji teden, sta bili poškodovani z bombami dve nadaljni angleški ladji. Fašistične napadalec je pozdravil budogen iz protiletalskih topov in eno sovražno bombno letalo je bilo zbito na tla.

Toscaninijev težave

Arthur Toscanini, slavni italijanski dirigent, je bil pred kratkim na obisku pri svoji materi v Milatu in je imel ob tej priliki težave z italijanskih oblastmi, zaradi svoje odprte kritike Mussolinijevega režima, s katerim sta si že dolgo v navzkriju. Vendar je pa po nekaj dneh lahko odpotoval v Ameriko, kajti človeka Toscaninijevega svetovnega slovesa si tudi Mussolini ne upa preganjati ali celo zapreti.

Korupcijska aféra

V Pennsylvaniji se vrši že dalj časa vroča politična borba okrog administracije demokratskega governerja George H. Earla. Republikanci dolže administracijo korupcije in skušajo stvar preiskati, toda gov. Earle je s pomočjo državne legistlike, v kateri ima večino, doslej preprečil vsak tak poskus, kar ne vzbuja baš zaupanja v njegovo upravo.

Vloga Poljske

Tekom kritičnih dni v Evropi, ko je Hitler grozil z vojno, se je mnogo ugibalo, na katero stran bo stopila Poljska, ako se vname boj. Neki ameriški poročevalci, ki se je tedaj mudil na Poljskem, je o tem poročal, da je bila poljska vlad za slučaj vojne odločena stopiti na stran zaveznikov. Do te odločitve je pripravil strah pred sovjetskimi armadami, ki so bile koncentrirane in skupno kupčijo glede Španije. Angleški toriji bi namreč radi videli, da bi že stopila v veljavno angleško-italijansko pogodbijo, ki še vedno visi v zraku, ker ni še rešeno špansko vprašanje, na katerega rešitvi sliši veljavnost te pogodbe. In tako bi menda radi "rešili" to vprašanje na enak način, kakor se je v Monakovem "rešilo" vprašanje Čehoslovaške. Da niso bile te govorice brez podlage, je potrdil zadnji teden španski zunanjji minister

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Konec boja v uniji avtih delavcev

Spor v vodstvu U. A. W., ki je pretil privesti do razkola v vrstah organiziranih avtih delavcev, je bil pretekl teden srečno likvidiran, ko so bili sprejeti nazaj v glavni odbor storje odstavljeni glavni uradniki, podpredsedniki Richard T. Frankenstein, Ed. Hall in Wyndham Mortimer, in tajnik-blagajnik George F. Adedes. Vsem so bile vrnjene vse članske pravice, ki so jih uživali poprej. Zadevno odločitev sta podala Sidney Hillman in Philip Murray, ki sta posredovala v sporu v imenu C. I. O. Glavni eksekutivni odbor je nujno odločitev soglasno odbobil.

Na seji, na kateri so bili pred dvema mesecema odstavljeni odborniki formalno sprejeti nazaj v gl. odbor, je bil navzoč tudi načelnik C. I. O., John L. Lewis, ki je povabil odbor sklep ter apeliral nanj, da v bodoči rešuje vse notranje probleme na mirenačin in složno deluje za napredok avtih delavcev. Obenem je izrazil upanje, da so bili s to akcijo odstranjeni vzroki za spore v uniji. Odborniki so njegovim besedam navdušeno ploskali.

Murray in Hillman sta priporočila gl. odboru unije, da čim prej sprejme določbe z ozirom na odgovornost in autoritet posameznih članov odbora. Članstvo, sta izjavila, si želi, da se čim prej spet vzpostavi mir in sloga v njegovih vrstgah in gl. odboru, ker le na ta način je upati, da bo unija ohranila svoje dosedanje pridobitve ter napredovala.

Ameriško delavstvo je nedvomno veselo tega dogodka, ki bo dobro vplival na delavsko gibanje v deželi. Upati je, da so se voditelji UAW naučili dovolj iz sedaj srečno povrnanega spora, da se odslej ne bodo več dali zavesti razdaljnim vplivom in strastem.

S. ZAITZ PIŠE

V današnji številki najdete dva članka od s. Zaitza, urednika Proletarca: članek "Na Čehoslovaškem meseca junija in zdaj" in "Vtise s pota", ki se bodo nadaljevali v prihodnjih številkah. — S. Zaitz je zdaj zaposlen pri urejevanju Ameriškega družinskega kolesarja. Ko bo gotov s tem delom, se bo podal na predavateljsko turo po naših naseljih v Pennsylvaniji in drugod. V uredništvu ga bo ta čas nadomestoval dosedanjem začasnim urednikom Ivan Jontez.

Črna roka iz Rima seže v italijanske domove v Ameriki

Mussolinijeva tajna policija, ki dobiva instrukcije od italijanskega poslanstva v Washingtonu, kateremu je podrejena, razširja fašistično propagando po Združenih državah in terorizira ameriške Italijane, ki odklanjajo fašizem.

Diesov kongresni odsek za preiskavo neameriških aktivnosti, ki se je po dolgem obdavljanju naposled odločil posvetiti na nacijsko in fašistično delovanje v deželi, se je zadnje dni precej dobro seznanil s tem predmetom. Na dan so prišle stvari, o katerih se mu najbrž ni sanjalo. Odprtka, ki se tičejo nacijskega fašistov v Združenih državah, so tako važna, da so vsa prejšnja odkritja o "komunistični nevarnosti" v primeri z njimi mušice. Zadnji teden smo poznali, da so verodostojne prične potrdile, da vodijo ameriški nacijski na direktivo iz Berlina in s pomočjo Hitlerjevih agentov in diplomatskih zastopnikov intenzivno nacijsko kampanjo v Združenih državah in organizirajo in povlačijo vežbo nacistične udarne čete. Pretekli teden pa je prišlo na vrsto delovanje Mussolinijevih agentov.

Mussolinijeva tajna policija v Ameriki

Kot priča je nastopil pred odsekom Girolano Valenti, predsednik Italijanskega protifašističnega odbora in bivši urednik newyorkškega italijanskega časopisa La Stampa Libre, ki je povedal v resnicu zanimive stvari. Najbolj zanimiva je bila vsekakor izjava, da ima Mussolini v Združenih državah vse polno agentov svoje tajne policije — Ovre, ki je nato predložil zapriseženo izjavo Mrs. Leonore Peillani iz Nettletona, Pa., ki pravi, da je bila nekega dne pozvana na italijanski konzulat v Johnstownu. Nato žena v svoji izjavi navaja, da je zagrožil tamošnji konzul Yaneli, da mora njen mož nehati nabirati prispevke za španske (Nadaljevanje na 3. strani.)

Grožnja z deportacijo

Agenti Ovre in italijanski konzularni uradniki se pri svojem delu poslužujejo vskakovrhnih, celo kriminalnih groženj, je izjavil Valenti, ki je nato predložil zapriseženo izjavo Mrs. Leonore Peillani iz Nettletona, Pa., ki pravi, da je bila nekega dne pozvana na italijanski konzulat v Johnstownu. Nato žena v svoji izjavi navaja, da je zagrožil tamošnji konzul Yaneli, da mora njen mož nehati nabirati prispevke za španske (Nadaljevanje na 3. strani.)

DR. EDWARD BENEŠ

V sredo, dne 5. oktobra se je zgodilo, kar je bilo pričakovati: dr. Edward Beneš, učenec, pomočnik in naslednik velikega Masaryka, oceta čehoslovaške republike, je pod pritiskom razmer odstopil. Njegova resignacija je bila sprejeta in posle predsednika bo vršil premier Syrový, dokler ne izbere parlament novega predsednika.

Beneš je odstopil, ker je uvidel, da je postal kamen spotike za Hitlerja, kateremu bi bil dobrodošel povod za ponižanje na račun okrnjene republike. To je hotel preprečiti. V odstopnem govoru je pozval svoj narod, naj estane složen, pogumen in zvest svojim idealom. O monakovskem dogovoru je izjavil, da ni bil pravičen in da ga češko ljudstvo ne bo nikdar pozabilo.

Beneš je bil v povojni Evropi izredno čilanski državnik. S svojimi nastopi pred forumom Liga narodov, v kateri je bil dolgo časa ena najvplivnejših osebnosti in njen bivši predsednik, si je pridobil naziv "sijajnega državnika". Zunanja politika mlade republike je bila vsa leta pod njegovim vodstvom. Temeljila je na Ligi narodov in zaveznosti s Francijo in njenimi zaveznicami. Ta politika, s katero se je smrtno zameril Hitlerju, je dobila v Monakovem smrtni udarc.

Pokojni Masaryk je rekel o njem: "Ce bo kdo srečno povedel republiko skozi prihajoče viharje, jo bo Beneš." Toda evropski politični razvoj je krenil v džungle nasilja in izdajstva in Beneš je moral iti. Zadnji izmed evropskih povojskih velikih demokratičnih državnikov se je z njim umaknil s pozornice. Evropa pa se je spet vrnila k politiki zakulisnih intrig in okovane pesti. Beneševa tragedija je tragedija sodobne Evrope.

Španska republika noče deliti usode Čehoslovaške

Alvarez del Vayo, ki je povedal, da je ena izmed podpisnic monakovskega sporazuma sugerirala španski vladu sporazum z rebeli, po katerem bi oni obdržali svoj teritorij, republika pa svojega.

Teda španska vlada je ta nasvet odločno odklonila. Del Vayo je izjavil, da je vlada republike odločena, storiti vse, kar je v njeni moči, da ne bo španske republike doletela enaka usoda kot je doletela čehoslovaško republiko, to je, da bi bila razkosana.

Španska republika se bo rajši borila, dokler ne bodo pognani iz dežele tuji napadalci!" je poudaril del Vayo. Ampak del Vayo pravi, da španska vlada odklanja vsako misel na "reševanje evropskega miru" na račun enotne Španije. "Evropa ne more dosegati trajnega miru na račun nekaterih dežel", je poudaril del Vayo. Tak "mir", ki je včeraj

zahteval žrtvovanje Avstrije, danes Čehoslovaške, jutri pa bo zahteval žrtvovanje nadaljnjih malih dežel nenasilnemu fašističnemu pohlepnu, stoji na lončenih nogah, ki se lahko vsak čas zdroe!

Del Vayo je nato opozoril, da trka na duri španske republike "izredno težava zima", tekmo katere bo moralo "na tisoče žensk in otrok gladovati, če ne bo zunanje pomoći". Nato je dodal: "Njihovi pogledi so úprti zlasti v Združenje države, odkoder so prišli že lepi dokazi simpatij."

Položaj na bojiščih ostaja medtem nespremenjen. Vrše se le lokalizirani boji na bojiščih. Španija pa se je spet vrnila k politiki zakulisnih intrig in okovane pesti. Beneševa tragedija je tragedija sodobne Evrope.

